

5. Slovenski podeželski parlament

Uvod v delavnico 1:

Podpora vzdržnim dohodkom kmetij

Luka Juvančič

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Majšperk, 8-9/10/2019

Vsebina

- Dohodki v slovenskem kmetijstvu – nekaj statističnih dejstev
- SKP po letu 2020 in prva ocena dohodkovnih posledic za slovensko kmetijstvo – ključni poudarki simulacijske analize (CRP V4-1608)
- Priprava na delavnico

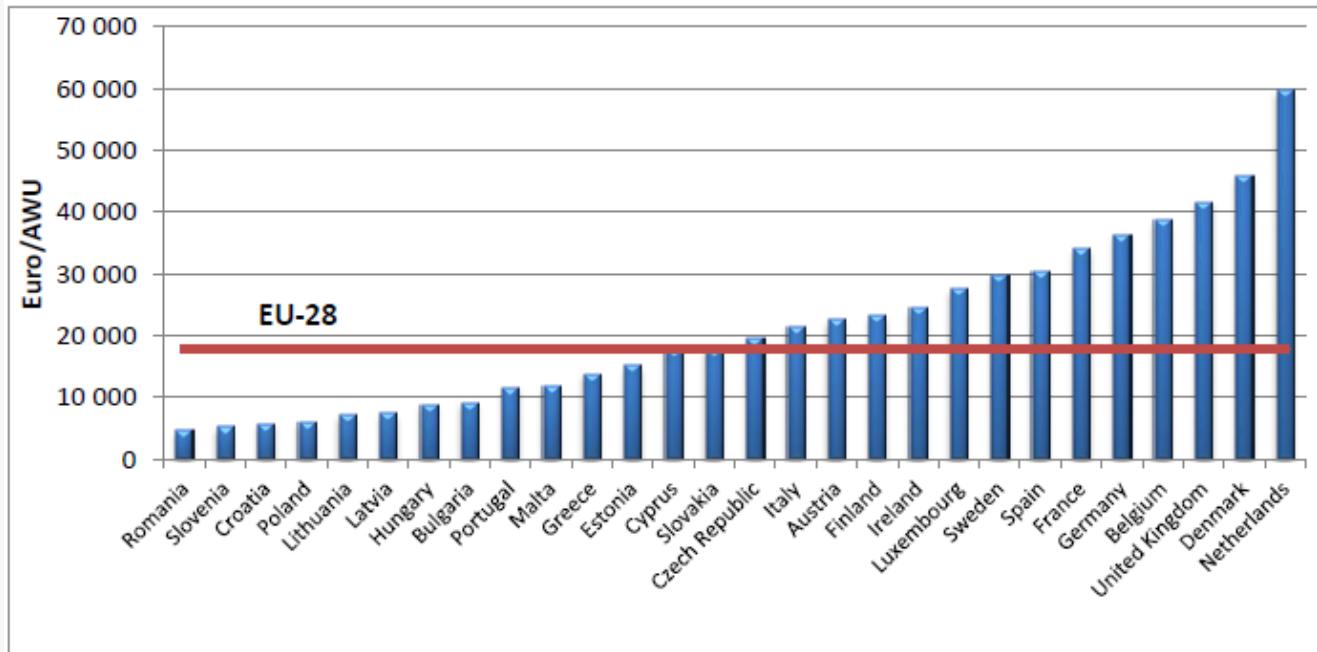
I.

*Dohodki v slovenskem kmetijstvu –
nekaj statističnih dejstev*

Dohodki v slovenskem kmetijstvu so primerjalno nizki...

Slika: Faktorski dohodek v kmetijstvu na PDM (EU28, 2017)

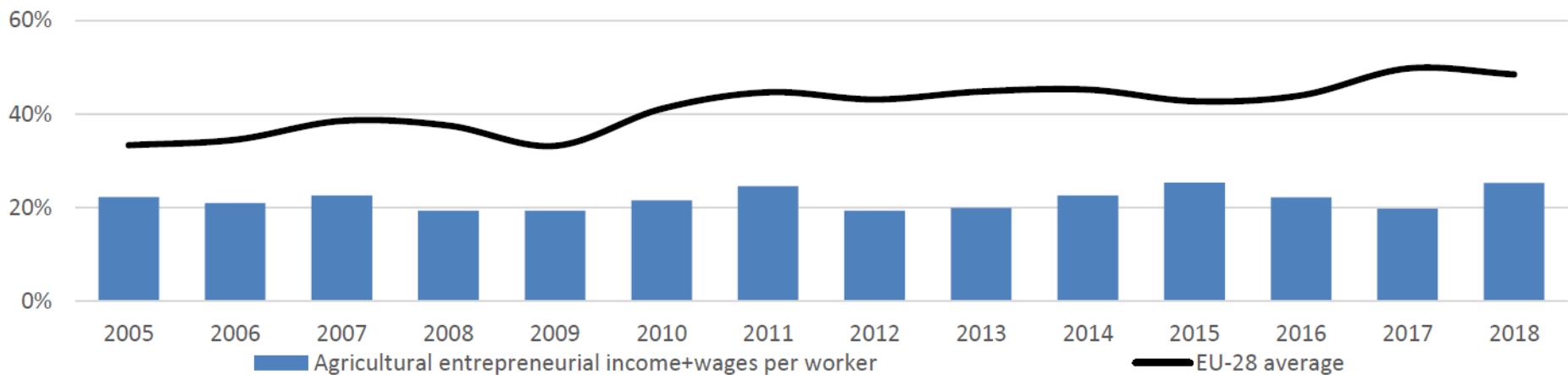
vir: EK, 2018

...tako v primerjavi z drugimi državami članicami EU...

Dohodki v slovenskem kmetijstvu so primerjalno nizki...

Slika: dohodek v kmetijstvu na zaposlenega kot odstotek povprečne plače na zaposlenega v celotnem gospodarstvu (EUR/uro dela)

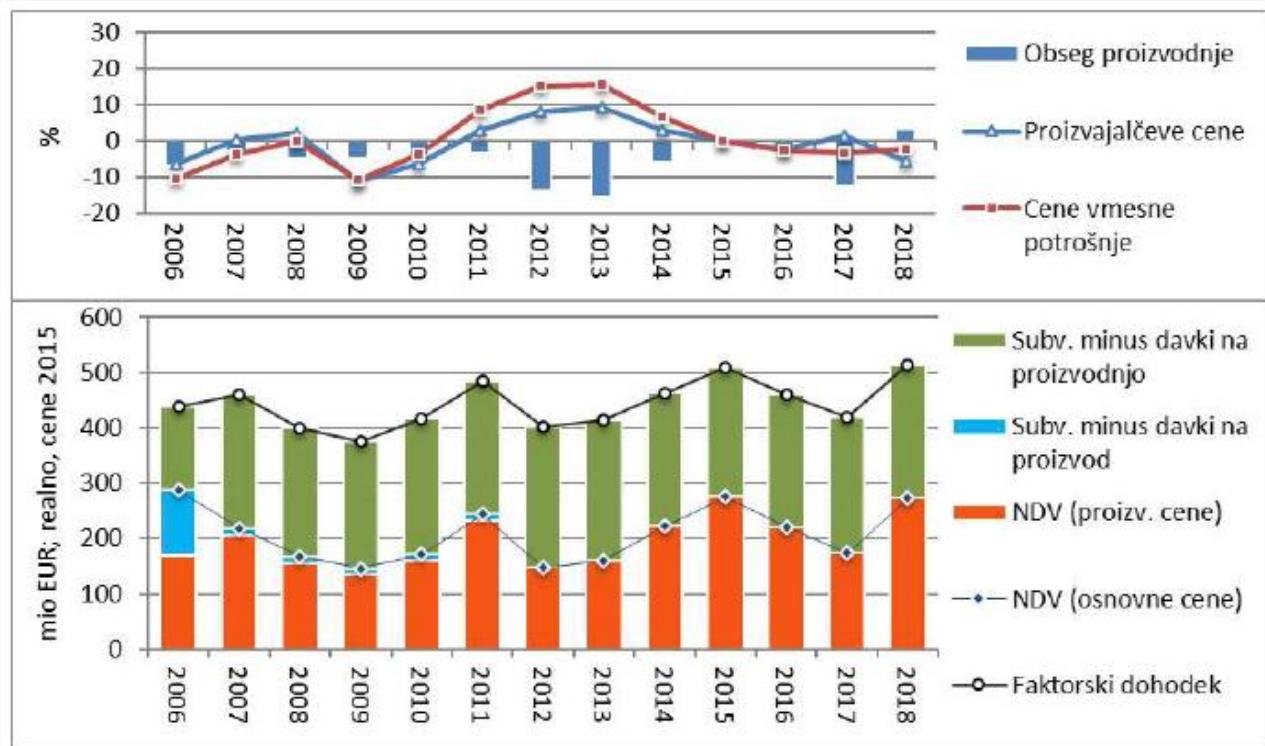

Vir: DG AGRI, EUROSTAT, 2019

...kot tudi v primerjavi z dohodki v ostalih sektorjih gospodarstva

...in močno odvisni od javnofinančnih transferjev v kmetijstvu

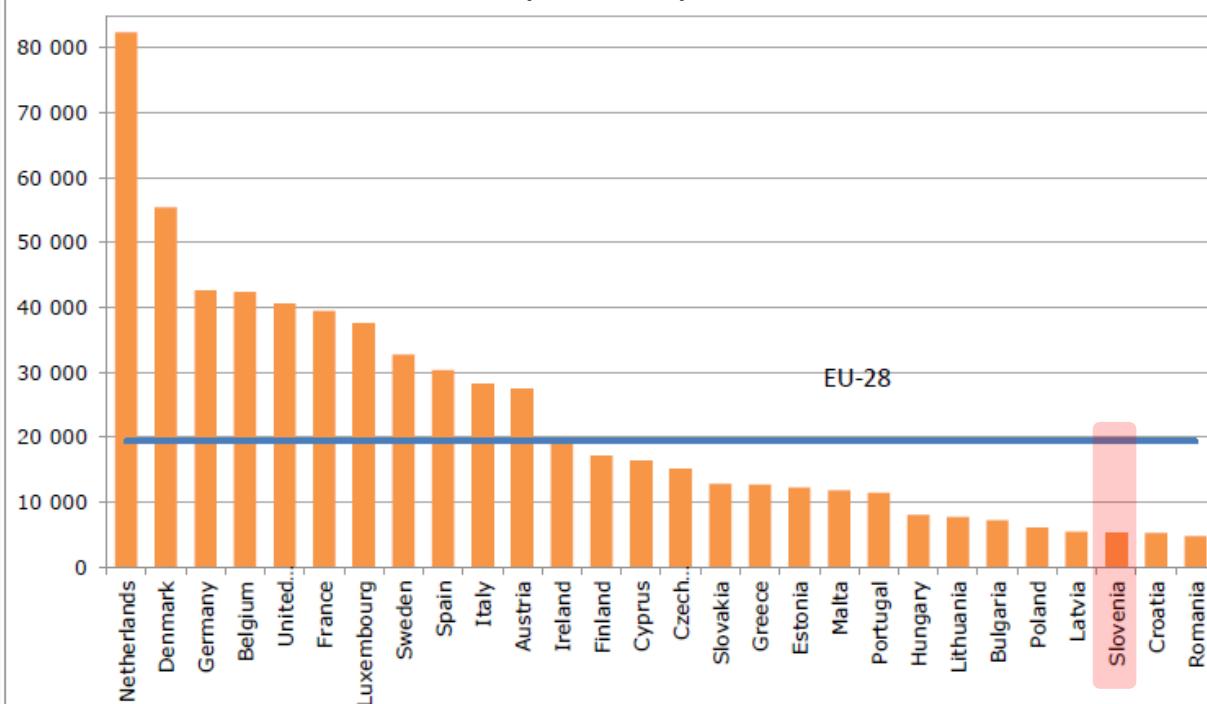
Preglednica: Osnovni kazalniki ekonomskih računov za kmetijstvo (realno; stalne cene 2015) za obdobje 2006–2018 (Vir: KIS, 2019)

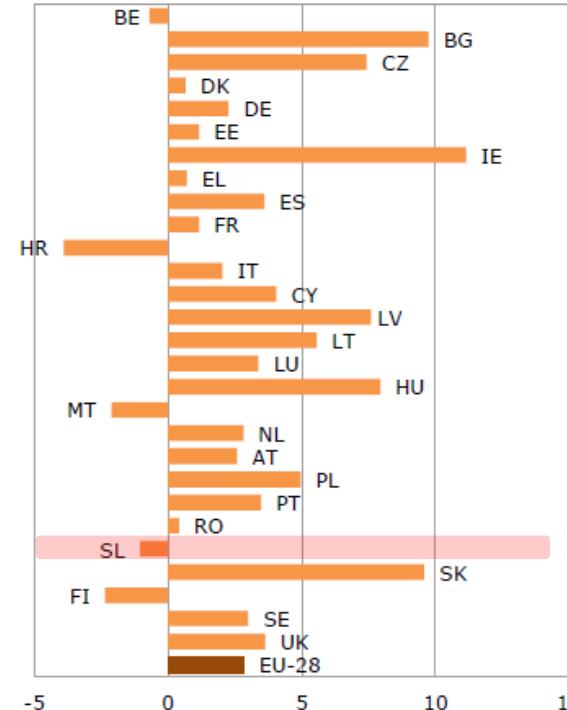
Vir: Eurostat, SURS (2018: začasni podatki), preračuni KIS

Dohodki so neposredno povezani s produktivnostjo dela v kmetijstvu, ta pa je v Sloveniji...

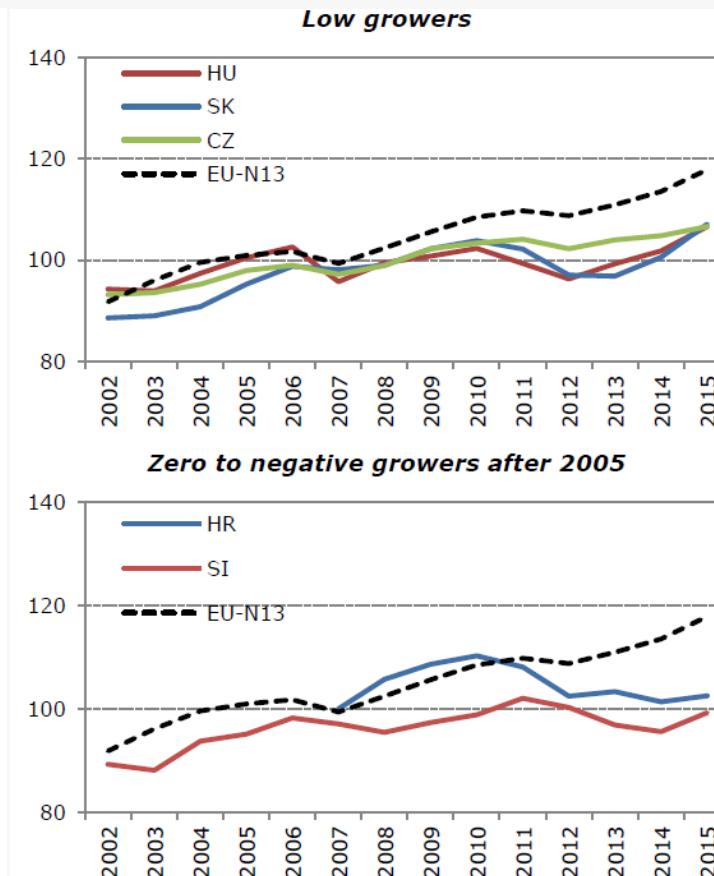
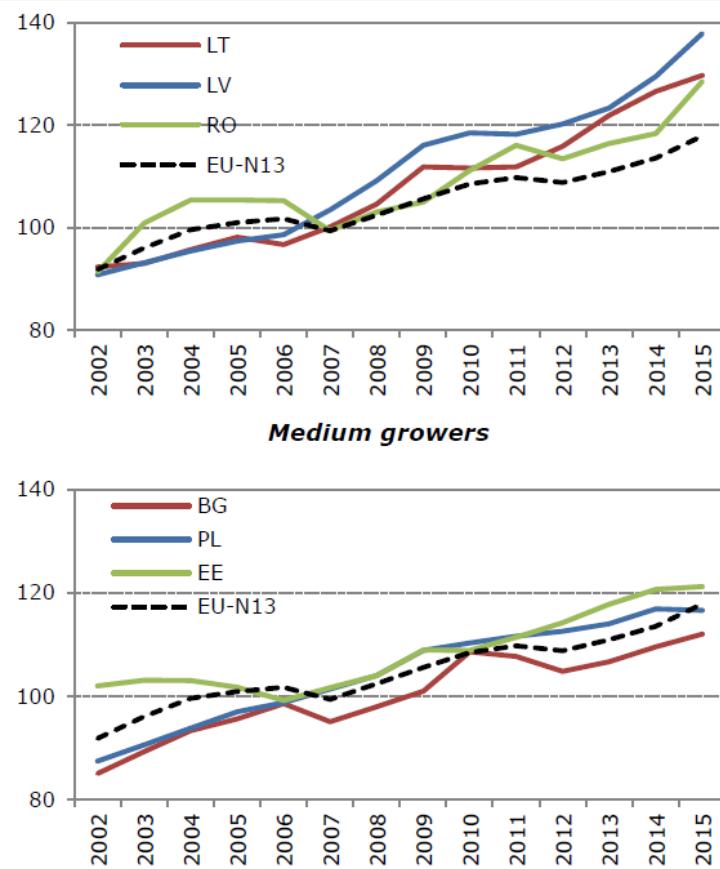
Slika: BDV v kmetijstvu na polnovredno delovno moč (EUR/PDM), 2017

Slika: EUR/PDM letna rast (2010-17); % letno

...hkrati z nizko produktivnostjo drugih vložkov v kmetijstvu

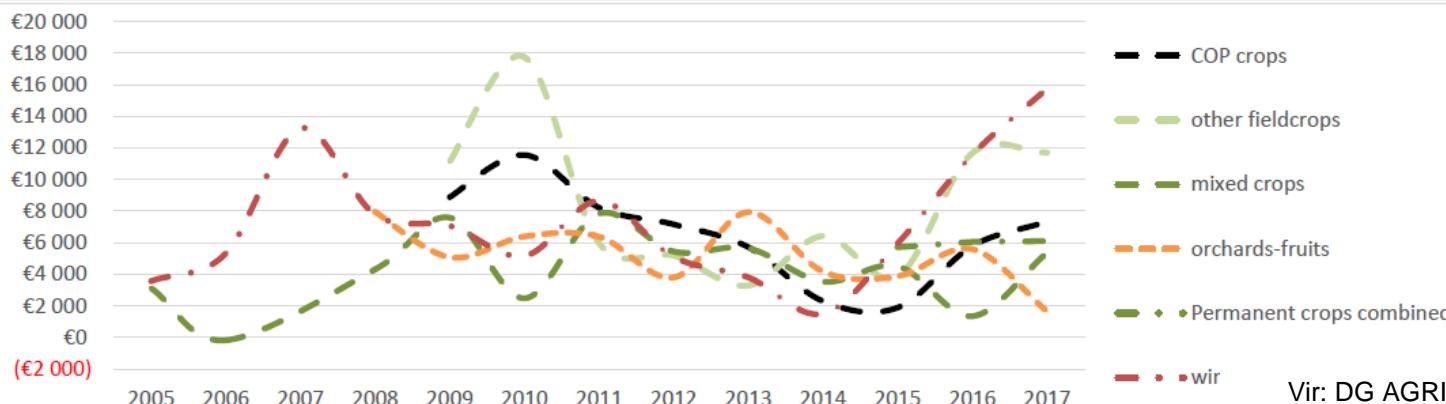
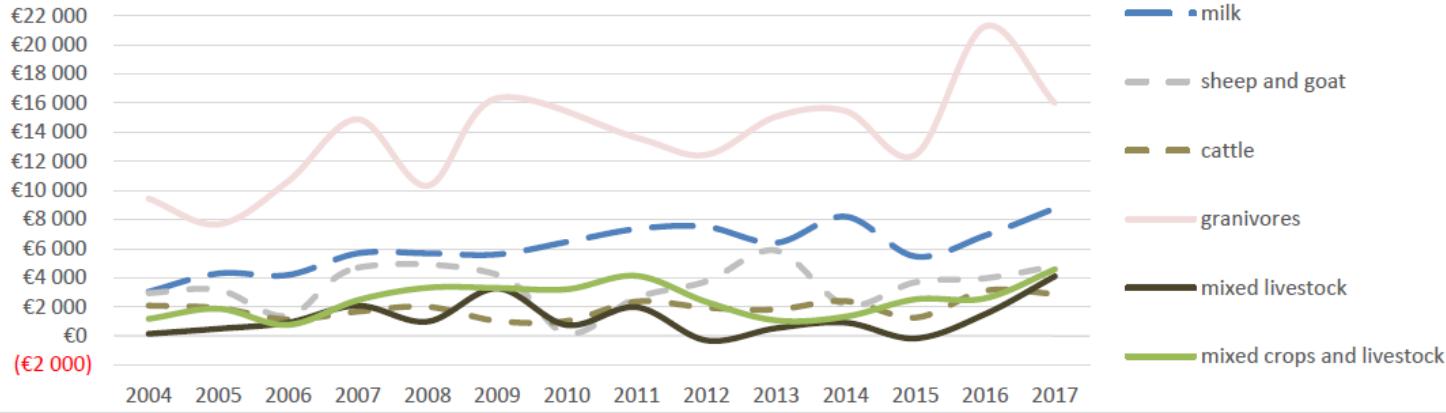
Slika: Gibanje skupne faktorske produktivnosti kmetijstva (glede na 2005) – primerjalni pregled EU-13

(Vir: EK, 2018)

- Slovenija: „Zmanjšanje obsega proizvodnje, medtem ko so vložki ostali v veliki meri stabilni“ (interpretacija EK)

Razlike (in nihanja!) v NDV/PDM po sektorjih

Slika: Neto dodana vrednost na PDM po sektorjih

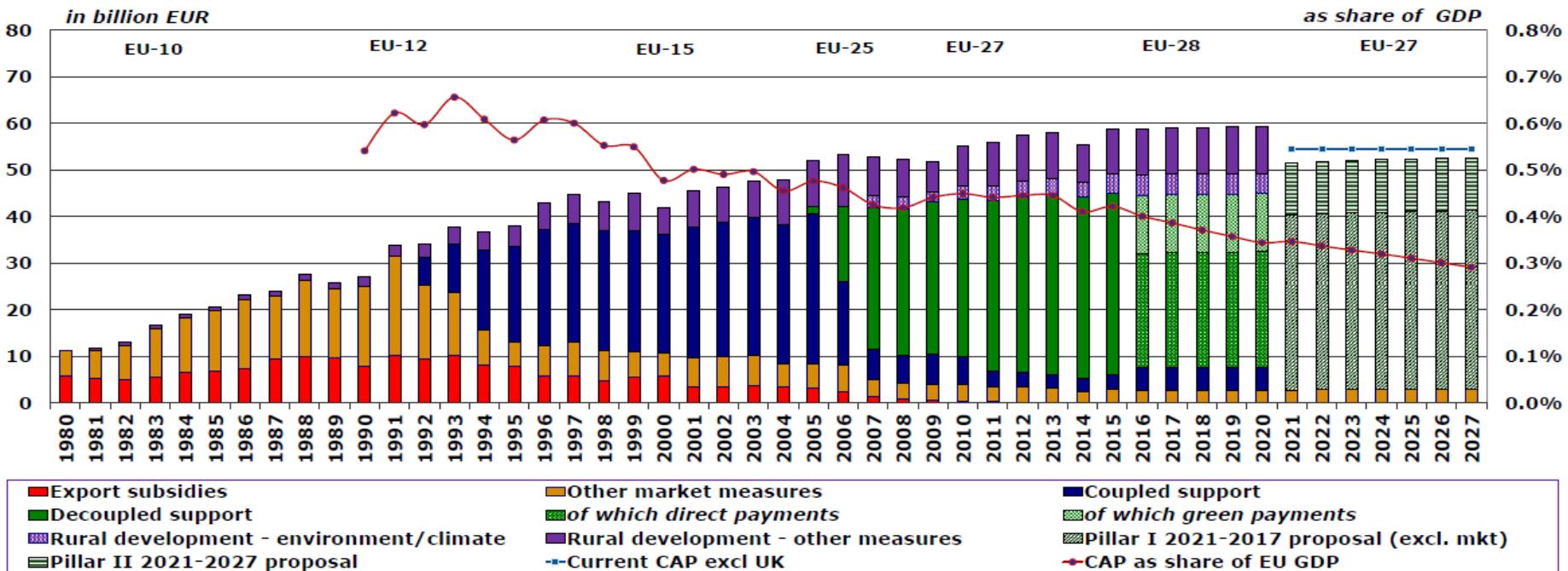
- Metodološki zadržek glede (ne) reprezentativnosti FADN podatkov za Slovenijo...
- Vendarle zgovorne razlike v sektorjih
 - rastlinska vs. animalna proizvodnja
 - delovna intenzivnost
 - ...

Vir: DG AGRI-FADN, 2019

II.

*SKP po letu 2020 in prva ocena
dobodkovnih posledic za slovensko kmetijstvo
– ključni poudarki simulacijske analize
(CRP V4-1608)*

javnofinančni okvir SKP po letu 2020

Source: EC-DG AGRI.

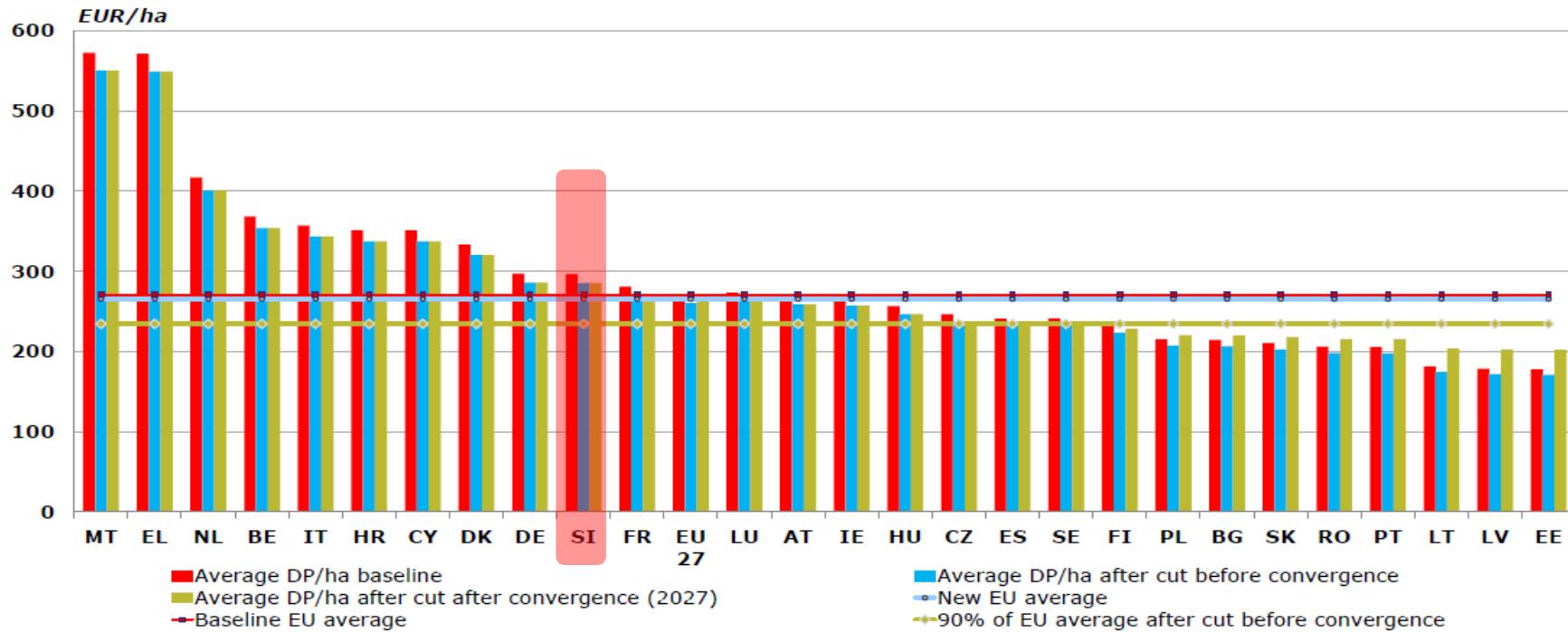
Note: Budget figures are actual until budget year 2016, programmed from 2017-2020, and based on the MFF proposal for 2021-2027.

European
Commission

Agriculture and
Rural Development

neposredna plačila po letu 2020 (trenutno veljavni predlog EK, 2018)

Source: EC-DG AGRI.

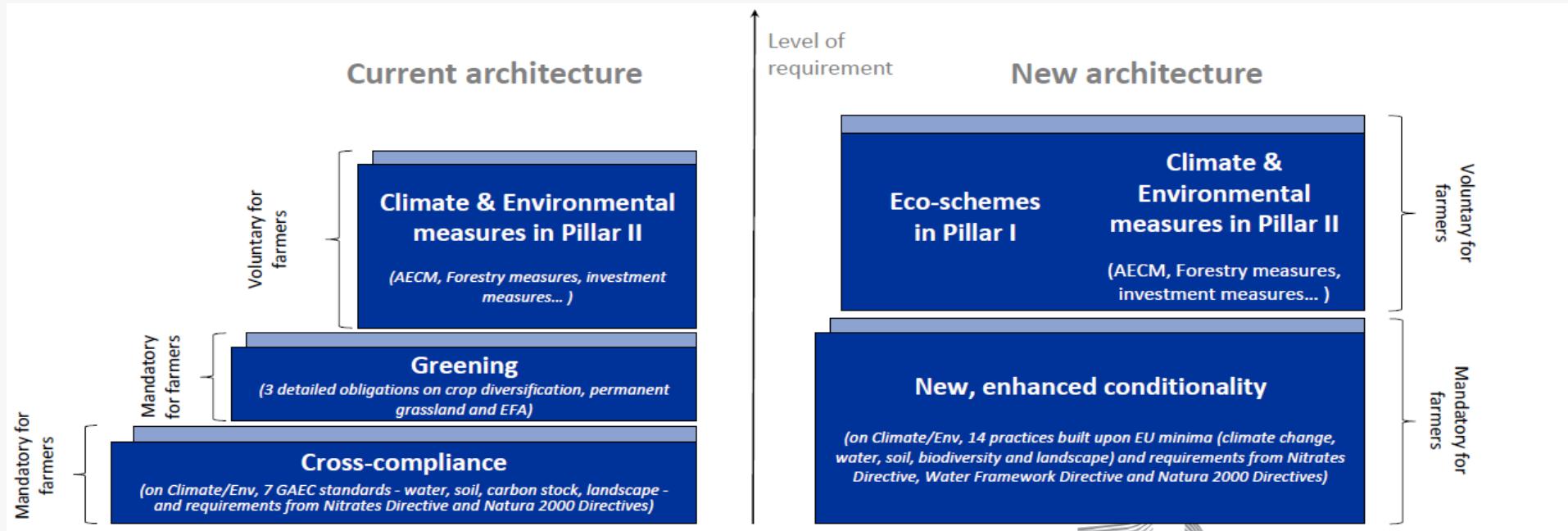
Note: Direct payment amounts exclude payments for cotton.

European
Commission

Agriculture and
Rural Development

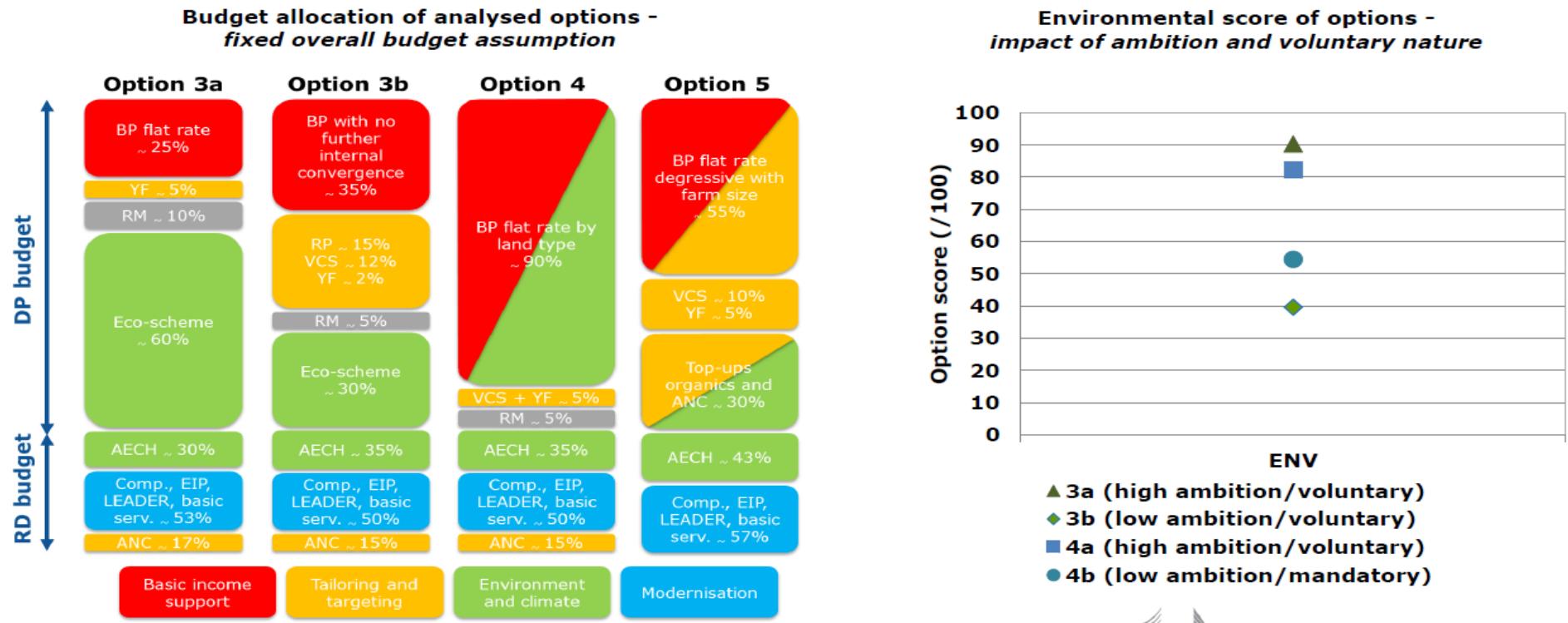
spremembe v ‚arhitekturi‘ SKP plačil: okrepljena pogojenost, eko-shema

European
Commission

Agriculture and
Rural Development

Ocena učinkov (EK, 2017): analizirane možnosti

Source: Future CAP Impact Assessment.

European
Commission

Agriculture and
Rural Development

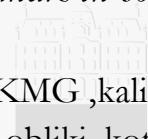
Simulacijska analiza - osnovna izhodišča

- Izdelana v okviru CRP V4-1608 SKP in učinki na slovensko kmetijstvo; vodja projekta: Juvančič
- Izhajali smo iz sistema Modela kmetijskih gospodarstev (MKMG) in sistema Modelnih kalkulacij Kmetijskega inštituta (MK).
- Osnovni koncept razvit v okviru CRP V4-1423 (Žgajnar in sod., 2017)
- Gre za kompleksno orodje primerno za simulacijo in analizo:
 - razmer na konkretnem kmetijskem gospodarstvu (i)
 - na različnih ravneh proizvodnih dejavnosti (aktivnosti) kmetijskega gospodarstva (ii)
- Zasnovan na modularnem pristopu; nadgradnja v smeri omogočanja analize vpliva možnih scenarijev SKP
 - Dodatno razvit „MODUL SKP“ omogoča simuliranje različnih višin in tudi ukrepov SKP na ravni posameznega kmetijskega gospodarstva
 - Predpostavke definirane na podlagi pogojev leta 2017 (*npr. št. upravičencev*)

Tipična kmetijska gospodarstva (TKMG) in prilagoditve

➤ **Analizo vpliva spremembe ukrepov SKP smo izvedli na TKMG**

- definirana v okviru projekta CRP V4-0361 (Analiza učinkov kmetijske politike z modelom tipičnih kmetijskih gospodarstev) (*Rednak in sod. 2009*)
 - +- ostala enaka izhodiščnim
 - v manjšem obsegu so bila posamezna TKMG ‚kalibrirana‘ na trenutne razmere (pridelki, deloma kolobar)
 - vsa so bila na novo zapisana v vektorski obliki, kot jo zahteva MKMG → pogoj, da smo lahko pripravili proizvodne načrte in s pomočjo njih izvedli tudi oceno učinkov (IA) SKP
 - cene (I & O) definirane na triletnem povprečju 2016-2018

➤ **Končni izbor obsega 23 kmetijskih gospodarstev**

- tri poljedelske, dve vinogradniški in sadjarski kmetiji, pet kmetij v prireji mleka, tri kmetije usmerjene v rejo krave dojilje, dve mešani (kombinirani) govedorejski kmetiji, dve ovčerejski in štiri prašičerejske kmetije
- predstavljajo zanimive proizvodne tipe za kmetijsko politiko, ki pa **v pomembnem delu niso (več) reprezentativni za današnjo strukturo KMG**

Analiza učinkov – nabor ukrepov in operacij

- **V raziskavo vključeni ukrepi/operacije z neposrednim dohodkovnim učinkom**
 - Proizvodno vezane podpore za različne namene
strna žita, zelenjadarstvo, goveji pitanci, mleko v gorskih območjih, krave dojlje, beljakovinske rastline
 - Proizvodno nevezane podpore 1. steba SKP
različne oblike osnovnih plačil, zelena komponenta, podpore za območja z naravnimi ovirami, eko-sHEMA, preraZdelitveno plačilo.
 - OMD plačila
v okviru 2. steba (ozioroma, skladno z Oceno učinkov EK, scenarijsko tudi v okviru 1. steba)
- **Ukrepi in operacije, ki niso bili neposredno vključeni v MKMG**
 - Kmetijsko-okoljski in podnebni ukrepi
Arbitrarnost 'kreiranja' in simulacije izvedbe okoljsko-podnebnih plačil na ravni modelnih kmetij
 - Ukrepi upravljanja s tveganji
Zgolj posredno upoštevanje (znižanje ovojnice 1. steba za 10 %)
 - Podpore za mlade kmete
Bi bilo izvedljivo le na konkretni kmetiji

Analiza učinkov – scenariji

Oznaka scenarija	Kratek naziv	Proizv. vez. plačila	Osnov. plač.	Prerazdelitev	Eko-shema	OMD – steber1_2
BASELINE 2017	Izhodiščni scenarij ob pogojih leta 2017	13%	53%	/	30*	2. steber
2	Poenostavljena shema z enakimi plačili	/	88%	/	/	2. steber
3A	Ultra zeleni model	/	28%	/	60%	2. steber
3B	Zeleni model	10%	38%	15%(vel. KMG)	25%	2. steber
3C	Zeleni model srednja Eko-shema	10%	38%	15%(vel. KMG)	25% (EKO1)	2. steber
4 _{25 %}	Proizvodni model s 25 % razliko glede na intenzivnost	5%	83%	intenz. 25%	/	2. steber
4 _{100 %}	Proizvodni model s 100 % razliko glede na intenzivnost	5%	83%	intenz. 100%	/	2. steber
5 _{25 %}	Socialni model s 25 % razliko glede na velikost KMG	10%	48%	vel. KMG 25%	/	1. st. 30%
5 _{100 %}	Socialni model s 100% razliko glede na velikost KMG	10%	48%	vel. KMG 100%	/	1. st. 30%
5 _{25 %; PVP}	Socialni model s 25 % razliko glede na velikost KMG; PVP-biki DA, PVP žita NE	10%	48%	vel. KMG 25%	/	1. st. 30%
5 _{50 %; PVP}	Socialni model s 50 % razliko glede na velikost KMG; PVP-biki DA, PVP žita NE	10%	48%	vel. KMG 50%	/	1. st. 30%
5 _{100 %; PVP, OMD 2.st.}	Socialni model s 100 % razliko glede na velikost KMG; PVP-biki DA, PVP žita NE; OMD v 2. st.	10%	78%	vel. KMG 100%	/	2. steber

* Zelena komponenta

Povzetek rezultatov: predvideni učinki sprememb v plačilih SKP po letu 2020 za posamezne sektorje kmetijstva (kriterij BDV)

- **Sprememba odvisna od izbire sheme podpor**
 - ovčereja
- **Izboljšanje ekonomskega položaja**
 - /
- **Ni večjih sprememb ekonomskega položaja**
 - sadjarstvo, vinogradništvo, (zelenjadarstvo)
- **Zmerno poslabšanje ekonomskega položaja**
 - poljedelstvo, prašičereja, prireja mleka
- **Izrazito poslabšanje ekonomskega položaja (zgodovinska plačila!)**
 - prireja govejega mesa (zlasti večje intenzivne reje)
- **Problematika malih kmetij**
 - Ne glede na scenarij NP so dohodki iz kmetijstva izrazito nizki, ne omogočajo zaposlitve

Mnenje raziskovalcev o drugih dejavnikih, ki vplivajo na dohodke/odpornost KMG

- **Druga plačila z dohodkovnim učinkom (OMD, EKO, KOPOP)**
 - npr. ovčereja, poljedelstvo, pašna priteja govejega mesa
- **Proizvodna tveganja (vpliv naravnih dejavnikov)**
 - npr. sadjarstvo, vinogradništvo, proizvodnja vrtnin
- **Tehnologija proizvodnje/priteje**
 - npr. prašičereja
- **Finančna kondicija KMG**
 - npr. priteja mleka
- **Cene in drugi pogoji odkupa**
- **Tržno pozicioniranje proizvodov in prodajne poti na ravni KMG**

Sklepne ugotovitve raziskave – splošno

- **Preden strateško načrtujemo nadaljnji razvoj kmetijstva (in s tem povezane instrumente kmet. politike) moramo vedeti, kakšno kmetijstvo hočemo!**
 - cilje potem definiramo izhajajoč iz danosti/potreb in želenega stanja v prihodnosti
- **Pri strateškem načrtovanju (tudi NP) upoštevati, da so učinki ukrepov večplastni, gospodarnost ni nujno samo rezultat podpor!**
 - razlike med scenariji NP na ravni KMG v smislu prihodkov, pa tudi DV relativno nizke; spremembe v organizaciji dela in trženja lahko prinesejo večje učinke!
 - osredotočanje na dohodkovna plačila izriva argumentirano razpravo in informirano odločanje o optimalnejšem spletu ukrepov za doseganje strateških ciljev
- **Moramo se zavedati realnih omejitve in možnih nepravilnosti, povezanih s plačili na hektar**
 - reševanje dohodkovnih problemov malih kmetij s plačili na ha ni mogoče; zreli za alternative?
 - potreba po omejitvi kopičenja kmetijskih površin z namenom pridobivanja proračunskih podpor; razmislek o kapici podpor

Potreba po preusmeritvi fokusa od neposrednih plačil na ostale ukrepe, ki višajo dohodke/odpornost kmetij

➤ **Ukrepi za upravljanje s tveganji**

- raven kmetije: preventivni ukrepi, diverzifikacija
- kolektivni pristopi: sheme kakovosti, dolgoročne pogodbe, fiksne cene, predplačila
- Tržni ukrepi: izboljšave/nadgraditve obstoječega sistema kmetijskih zavarovanj

➤ **Spremembe v tehnologiji proizvodnje/prireje**

- Izboljšave v tehnologiji pridelave/prireje, usmeritev v ekopridelavo, višjo kakovost...

➤ **Dodana vrednost (in enakopravnost odnosov) vzdolž verig vrednosti**

- sheme kakovosti, dolgoročne pogodbe, fiksne cene, predplačila

➤ **Tržno pozicioniranje proizvodov in prodajne poti**

- neposredna prodaja, dopolnilne dejavnosti, ekohrana...

III.

Priprava na delavnico

1) Ocenite pomen dejavnika na dohodkovno stanje / odpornost kmetij

	poljedelstvo	vinogra dništvo	sadjarstvo	vrtnine	mleko	Goveje meso	drobnica	prašiči
Neposredna plačila								
Druga plačila z dohodk. učinkom (EKO, OMD/ANC, KOPOP)								
Proizvodna tveganja (naravni dejavniki)								
Tehnologija								
Cene, drugi pogoji odkupa								
Prodajne poti (raven KMG)								
...								

- Vsak udeleženec lahko oceni poljubno število sektorjev (glede na poznavanje le-tega)
- Vsakemu dejavniku lahko pripše ocene od 0 (nepomembno, nerelevantno do 4 (najpomembnejše)
- Na predstavitvi predstavimo rezultate (radarski grafikon)

2) Ocenite pomen ukrepov za izboljšanje dohodkovnega stanja / odpornosti kmetij

	poljedelstvo	vinogra dništvo	sadjarstvo	vrtnine	mleko	Goveje meso	drobnica	prašiči
Neposredna plačila								
Druga plačila z dohodk. učinkom (EKO, OMD/ANC, KOPOP)								
Ukrepi za upravljanje s tveganji								
Ukrepi za tehnološko posodabljanje oz. proizvodno preusmeritev kmetij								
Ukrepi za izboljšanje v organizaciji in trženju (raven KMG)								
Ukrepi za višjo dodano vrednost (in enakopravnost odnosov) po verigah vrednosti								
...								

- Vsak udeleženec lahko oceni poljubno število sektorjev (glede na poznavanje le-tega)
- Vsakemu dejavniku lahko pripše ocene od 0 (nepomembno, nerelevantno do 4 (najpomembnejše)
- Na predstavitvi predstavimo rezultate (radarski grafikon) in jih dodatno razložimo